

דיין האמת ולבסוף מברך הטוב והמטיב, משום שאחים יורשים עמו, ומי לא ¹⁶ עסקינן שאין אחיו אצלו בשעת ברכה ¹⁷:

קנה

פרק ערבי פסחים [ק, ב] ¹⁷, אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת ¹⁸ אמר רב ידי קידוש יצאו ידי יין לא יצאו ושמואל אמר אף ידי קידוש נמי לא יצאו כו' עד אמר ר' יוחנן אף ידי יין נמי יצאו ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר רב חנן א"ר פדת אמר ר' יוחנן אחד שינוי יין ואחד שינוי מקום א"צ לברך מיתיבי שינוי יין אין צריך לברך שינוי מקום צריך לברך תיובתא דר' יוחנן תיובתא יתיב רב אידי בר אבין קמיה דרב חסדא ויתיב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא שנו אלא מבית לבית אבל במקום למקום אין צריך לברך א"ל רב אידי בר אבין אנא מתנינא להא במתניתא דבי בר הינך כוותך ותו יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאינם טעונים ברכה לאחריהם במקומן אבל בדברים שטעונים ברכה לאחריהם במקומם אין צריך לברך מאי טעמא לקבעיה קמא הדר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך מיתיבי עקרו רגליהם לצאת לקראת חתן ולקראת כלה כשהן יוצאין אין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונים ברכה לכתחלה אימתי בזמן שהניחו שם זקן או חולה אבל לא הניחו שם לא זקן או חולה כשהן יוצאין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונים ברכה לכתחלה והא מדקתני עקרו רגליהם מכלל דבדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם עסקינן וטעמא דהניחו שם זקן או חולה אבל לא הניחו שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונים ברכה לכתחלה קשיא לרב חסדא אמר רב נחמן [בר יצחק] מאן תנא עקירות ר' יהודה דתניא חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש כשהן יוצאין אין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונים ברכה לכתחלה אמר ר' יהודה במה דברים אמורים בזמן שהניחו שם מקצת חברים אבל לא הניחו שם מקצת חברים כשהן יוצאין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונים ברכה לכתחלה וטעמא דין הוא ¹⁹ דכשהן יוצאין אין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונים ברכה לכתחלה אבל דברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומם אפי' רבנן מודו כשהן יוצאין

טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונים ברכה לכתחלה נימא תהוי תיובתא דר' יוחנן ולא אותביניה לר' יוחנן חדא זימנא נימא תהוי תיובתא נמי מהא אמר לך ר' יוחנן אפי' דברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומן אין צריך לברך והא דקתני עקרו רגליהם להודיען כחו דר' יהודה דאפי' דברים שטעונים ברכה לאחריהם ²⁰ אם הניחו שם מקצת חברים אין אבל לא הניחו שם מקצת חברים כשהן יוצאין צריכין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונים ברכה לכתחלה תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהם וחזרו א"צ לברך.

פירוש"י [ק, ב ד"ה ידי יין], ידי יין לא יצאו, שאם יש להם יין לשתות בביתם חייבין לברך בורא פרי הגפן, שאינם פטורים, מאחר שעקרו רגליהם ממקומן. [קא, א ד"ה ה"ג] ה"ג ור' יוחנן אמר אף ידי יין נמי יצאו. [קא, ב, ד"ה ממקום] ממקום למקום, מבית לעליה. בדברים שאינם טעונים ברכה לאחריהם, כגון מים או פירות שאינם טעונים ברכה חשובה בפני עצמה, דודאי כיון דעמד והלך למקום אחר עמידתו זו היא גמר סעודתו, והך סעודה אחרית היא וצריך לברך בתחלה. אבל דברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומן, כלומר ברכה חשובה בפני עצמה, כגון שבעת המינין, הואיל ולא ברך לאחריהן ועמד והלך במקום אחר לסעוד על דעת קביעות הראשונה, אין צריך לברך עליהם אחריהם, ולפניהם נמי אין צריך לחזור ולברך. דלקבעיה קמא הדר, כלומר על דעת סעודה הראשונה הוא אוכל עכשיו כדי לסיים סעודתו. אחד זה ואחד זה, בין שטעונים ברכה לאחריהם במקומן, בין שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומן. כשהן יוצאין אין טעונים ברכה למפרע, כלומר לברך ברכה של אחריהם, הואיל ועתידין לחזור. ה"ג בד"א כו' ול"ג בהא ר' יהודה. מדקתני עקרו מכלל דבדברים הטעונים כו', דעקירה משמע דמשום מהירות חתן וכלה הן נעקרו, אבל אם לא כן עדיין היו צריכין לעמוד ולברך ברכה שלאחריהן. [קא, א] מאן תנא עקירות, מאן תנא, להך ברייתא דקתני א"ע? דבדברים הטעונים ברכה לאחריהן בפני עצמן הן צריכין לברך, ר' יהודה היא. חברים שהיו מסובין ועקרו וכו', ול"ג לשתות יין. ומקשינן אלא טעמא דבדברים הטעונים ברכה לאחריהם, משום הכי פליגי רבנן עליה דר' יהודה. הא בדברים שאין טעונים אפי', רבנן מודו דצריך לברך פעם אחרת בתחלה. לימא תהוי תיובתא דר' יוחנן, דאמר לעיל על שינוי מקום אין צריך לברך, ולא מפליג בין דברים הטעונים ברכה לאחריהם לשינוי טעונים. לאו אותבינא חדא זימנא, לעיל. ה"ג תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין וכו', והיינו כרב חסדא דאמר לעיל דברים שטעונים ברכה לאחריהם אין צריך לברך. והא בהדיא מסייע ליה לרב חסדא מדקתני יין, אבל בהדיא דלעיל לא תניא יין בהדיא. ע"כ רש"י.

פ"י רשב"ם [קא, א], ה"ג תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין וכו'. ושמעינן משמעתי שינוי יין אין צריך לברך ברכת היין, אבל מברך הטוב והמטיב. שינוי מקום בשבעת המינים שטעונים ברכה לאחריהם במקומן מעין שלש, כגון אכל בבית זה וחזר ואכל בבית אחר קודם שברך אחריהם, או שאכל בבית זה והלך לשוק וחזר למקומו וגמר סעודתו ²¹, בכל אלו אין צריך לחזור ולברך תחלה, דלקבעיה קמא הדר, דהא תניא כוותיה דרב חסדא. אבל שאר פירות ומשקין שאינם משבעת המינים, שאין

16 ומי לא, כנ"ל, ואי"צ איפוא בהע' המהדיר שבנדרפס. 17 בנוסחת הגמ' שלפנינו ישנם אי אלו שינויים ועי' בדק"ס שם. 18 שקידשו בביהכ"נ, עפ"י כתי"ל. 19 וטעמא דין הוא, לפנינו אלא טעמא דבדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומן. 20 לאחריהם, חסרה חיבת במקומן. 21 וחזר למקומו וגמר סעודתו, לפנינו

והמטיב ליכא נפ"מ אם אין בית הבליעה פנוי, ובכל גווני יוצאים בברכתו. ועי' בטור שם שי"א דכיון שאין מברכים ביחיד, כמש"כ רבינו בשם ר"ת, לכך צריך אחד לברך לכולם, דאל"ה הוי כל חד וחד יחיד. והטור דחה שיטה זו כאשר לפנינו. מז ובתוס' שם הביא רבינו יחיאל ראיא, מהא דמברך בסוגיין אע"ג שאין אשתו עימו.

צריך ברכה לאחרים במקומן, ואכל בבית זה וחזר ואכל בבית אחר, צריך לברך תחלה. אבל מפנה לפנה בבית אחד אין צריך לברך, כדחנא במתנתא דבי בר היק. עכ"ל מ"ח.

וּפ"י ר"ח [שם קב, א], כיון דסלקא לרב חסדא בקושיא, אע"ג דמוקי לה כר' יהודה, שניוייא היא ולא סמכי עליה להקל, אלא עבדינן כרב ששת דמחמיר טפי עדיף. וכן ר' יוחנן דאתותיב ונדרחו דבריו. וקיימא לן כל שינוי מקום צריך לברך. וכן הלכה. ע"כ פירוש ר"ח.

וכן פסק רבינו יצחק אלפסי [נ, ב], דהלכה כרב ששת. וכן הרב רבינו משה מיימון זצ"ל [הל' ברכות ד, ג].

הל"כ לפי ר"ח ולר' יצחק אלפס ולה"ר משה מיימון, כל היכא שיושב ואוכל בבית זה ועמד והלך לאכול בבית אחר, לא שנא דברים הטעונים ברכה לאחרים, לא שנא שאינם טעונים, לעולם צריך לברך למפרע על מה שאכל, וברכה לכתחלה קודם שיתחיל לאכול בבית אחר. ודוקא בבית אחר, אבל מבית לעליה בבית אחד, אין צריך לא למפרע ולא לכתחלה. וכן הדין אם יצא לשוק והפסיק, שצריך ברכה למפרע וברכה לכתחלה. וה"מ שלא הניח מקצת חבורה, אבל הניח מקצת חבורה אפי' מבית לבית אין צריך לברך לא למפרע ולא לכתחלה, אלא גומר סעודתו בבית אחד וחוזר ומברך בבית ראשון שאכל בו. אבל היכא שלא הניח מקצת חבורה, אע"ג שבירך בבית זה על מנת לאכול בבית אחר, צריך ברכה למפרע וברכה לכתחלה. דאי לא תימא הכי, אמאי איתותב ר' יוחנן בשינוי מקום, לישני ליה הא דקאמר ידי יין יצאו היינו משום שדעתיהו לצאת באותו ברכה ולשתות בביתם, והא דקתני שינוי מקום צריך לברך היינו בנמלך. אלא ש"מ דלא שנא הכי ולא שנא הכי שינוי מקום לעולם צריך ברכה מ"ח.

אורח חיים

קנט

מתני' [ברכות מב, א], ברך על הפרפראות שלפני המזון פטר את הפרפראות של אחר המזון בך על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת ב"ש אומרים אף לא מעשה קדירה. [שם, ב] איבעיא להו ב"ש ארישא פליגי או אסיפא פליגי ארישא פליגי ת"ק סבר בך על הפת פטר את הפרפרת וכל שכן

מעשה קדירה ואתו ב"ש למימר לא מיבעיא פרפרת דלא פטרה לה אלא אפילו מעשה קדירה לא פטרה נמי או דילמא אסיפא פליגי דקתני בך על הפרפרת לא פטר את הפת פת הוא דלא פטרה הא

וחזר וגמר סעודתו בבית אחר. 22 פרפרת, עפ"י כת"ל. 23 שאחד, כנ"ל.

מח ע"י לקמן סי' ריא. מט וע"י בטור סי' קעח שהביא שיטות הראשונים בענין, ובב"י שם, א-ב האריך בזה. ועי"ש שהביא בשם הסמ"ק דפסק כרשב"ם, וציין ע"ז בד"מ ס"ק ד, ובהגה בשו"ע, שכן ס"ל לרבינו. ובשו"ע פסק כהרי"ף והרמב"ם, ובהגה שם פ' כרשב"ם ודעמייה. נ תוס' שם ד"ה בך, תוס' ריה"ח. רא"ש סי' לב. טוש"ע קעו, א. נא הגה שם. נב וכ"כ רבינו לקמן סי' קעח, והו"ד בהגהות חדשות שבפסקי ברכות מהר"ם (מהדו' מכון י-ם עמ' פו). וכ"א בתוס' ד"ה הואיל. ראבי"ה סי' כז וסי' תקיא. רא"ש סי' לד.

כל מעשה קדירה פטרה ואתו ב"ש למימר אפילו מעשה קדירה לא פטרה מאי תיקו.

פרש"י [ד"ה פטר], פטר את הפרפרת, אע"ג שאינה לצורך סעודה למילוי דכרס, אלא למגמר אכילה. וכ"ש מעשה קדירה, שהוא לאוכל למוון ממש. ע"כ רש"י.

וּפ"י ר"ח, פ"י פרפרת, פת צנומה בקערה ולית בה תוריתא דנהמא, ומברכי' עליה בורא מיני מזונות²². ואע"ג דעלתה בתיקו, קיימא לן בך על הפת המוציא לחם פטר את הפרפרת וכל מיני מאכל, אבל בך על הפרפרת לא פטר את הפת, אבל מעשה קדירה פטרי²³. ע"כ פ"י ר"ח. וכן פ"י בערך פרפרת²⁴ כלשון פ"י ר"ח:

קס

תקב. בא לחם יין תוך המזון אחד מברך לכולן, על ידי שיאמר סברי מריי ומזהירם שישמעו לו והם יכוונו לבם ויענו אחריו אמן, ויתכוונו בענייתם להוציא ידי חובתו. **מתני'** [ברכות מב, ב], בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אחר המזון אחד מברך לכולם. [מג, א] שאלו את בן זומא מפני מה אמרו בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אמר להם הואיל ואין בית הבליעה פנוי. פרש"י [ד"ה הואיל], ואין לב המסובין אל המברך, אלא לבלוע. ע"כ רש"י.

והאידנא שאחד²³ מברך לכולם בתוך הסעודה, מפני שאומר להם סברי מורי, ומזהירם שיתכוונו לברכה, והם כששומעים אותו מתכוונים²⁴.

והרב רבינו אלחנן בן רבינו יצחק זצ"ל היה אומר, דכיון שתקנו חכמים שיברך כל אחד ואחד לעצמו²⁴, אינו יוצא כלל בברכת חבריו²⁵.

ירושלמי [ו, ו] מפרש, לפי שאין עונין אמן באמצע סעודה, שאין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לוושט, כדא' פ"ק דתענית [ה, ב]. [דגרוסי' בירושלמי] גבי אין בית הבליעה פנוי [שם], אמר ר' מנא הדא אמרה הדין דעטיש גו מיכלא אסור למימר ליה אסותא בגין סכנתא דנפשיה. והירושלמי לטעמיה, שצריך השומע לענות אמן כדי להוציא את המברך. כדאיתא בירושלמי (דפרקין [ו, ג], ר' אבא בר זמינא הוה משמש קומי ר' זעירא מזג ליה כסא אמר ליה סב בריך אמר ליה הב דעתך דאת משתא חרנה דתני השמש מברך על כל כוס וכוס ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה א"ל כמה דאנא יהיב דעת מפקת יתך ידי חובתך בברכתה כך הב דעתך מפקת יתי ידי חובתי באמן אמר ר' תנחום בר ירמיה מתניתין אמרה כן המתעסק לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא. פ"י הואיל והוא מברך בעבור עצמו ובעבור אחרים, הרי מתעסק הוא אצל אחרים, וצריך שגם השומע יוציא אותו בכונת אמן²⁶. ובעל הנפש צריך לחוש לזו השמועה²⁷.

24 לעצמו, כנ"ל.

מרדכי סי' קמה בשם מח' ויטרי. נג תוס' שם. נד שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ד"ל סי' תטו. אכן בראבי"ה וברא"ש שם משמע, דהיינו משום שצריכים לענות אמן בכדי לצאת ידי חובתם עצמם. ועי' בהע' הבאה. וכ' הרא"ש שם דאע"ג דשומע כעונה ויוצא אף בלא ענייה, מ"מ חיישינן שמא עכ"פ יענו ויסתכנו. נה וכ"א בדברי רבינו לקמן בסי' קעח, ובסי' קצב הביא לזה רבינו ראיא מן הבבלי. אמנם צ"ע שכן בסי' רסח כ' רבינו דהבבלי לא ס"ל הכי, ומסיק דליתא להאיה ירושלמי. ועי' בד"מ סז. ד. שתמה על דברי רבינו ובסי'